

סוגיות בהלכות שבת

שמואל סילבר

Question: Can I set my coffee maker on a timer for Shabbos morning?

Potential Issues:

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנב סעיף ה ומותר לפתוח מים לגנה והם נמשכים והולכים בכל השבת; ולהניח קילור (סם של רפואה שנותנין על העיץ) עבה על העיץ אף על פי שאסור להניחו בשבת; ולתת מוגמר תחת הכלים והם מתגמרים מאליהם כל השבת ואפילו מוגמר מונח בכלי, דאין אדם מצווה על שביתת כלים; ולתת שעורים בגיגית לשרותן; וטוענין בקורת בית הבד והגת מבעוד יום על זיתים וענבים, והשמץ והייץ היוצא מהם מותר (וע"ל סימן ש"כ סעיף ב'); וכן בוסר ומלילות שריסקן מבעוד יום מותרים המשקים היוצאים מהם; ומותר (מו) לתת חטים לתוך רחיים של מים, סמוך לחשיכה.

הגה: ולא חיישינן להשמעת קול, שיאמרו רחיים של פלוני טוחנות בשבת. ויש אוסרים ברחיים ובכל מקום שיש לחוש להשמעת קול (טור ותוספות והרא"ש פ"ק דשבת, וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת והגה"מ פ"ו ותשובת מהרי"ו סימן ק"ל ואגור) והכי נהוג לכתחלה, מיהו במקום פסידא יש להקל כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמ"ד. ומותר להעמיד כלי משקולת שקורין זייגער מערב שבת, אף על פי שמשמיע קול להודיע השעות בשבת, (ג) כי הכל יודעים שדרכן להעמידו מאתמול (טור, ועיין לקמן סימן של"ח).

2. ט"ז אורח חיים סימן רנב ס"ק ז

(ז) (פמ"ג) ולא חיישי' להשמעת קול. – כרב יוסף ויש אוסרים פוסקים כרבה דאמר אפילו לב"ה אסור אף על גב דל"ל שביתת כלים מ"מ אסור משום השמעת קול ואיכא זלותא לשבת:

3. שו"ת אנרות משה אורח חיים חלק ד סימן ע

ו' העמדת שעון מעורר בע"ש שיצלצל בשבת ולענין להעמיד שעון שיש בו דבר המצלצל לפני שבת על הזמן שיצלצל שבת בבקר כדי שיעירו לזמן התפלה, הנה אם הוא קול כזה שלא נשמע אלא בחדרו שהוא לעצמו אין בזה איסור אבל אם נשמע גם חוץ מחדרו שנשמע להרבה הלנים בביתו וכ"ש כשנשמע לחוץ אסור מצד גזירת השמעת קול דנתינת חטיף לתוך רחים של מים כשיטחנו בשבת כדאמר רבה הטעם בשבת דף י"ח ע"א דאושא מלתא, ואיפסק ברמ"א /או"ח/ סימן רנ"ב ס"ה ומסיק טעם למה שמותר להעמיד כלי משקולת שקורין זייגער /שעון/ בע"ש אף על פי שמשמיע קול להודיע השעות בשבת כי הכל יודעין שדרכן להעמידו מאתמול וכן הביא הב"י ס"ס של"ח מהאגור, הרי אף שהוא קול הנעשה בבית ואינו גדול כל כך דקול /כקול/ רחים בשבת נמי היה אסור אי לאו הטעם דהדרך הוא להעמיד אף בחול פעם אחת במעל"ע ולא יחשדו שעשה זאת בשבת, שא"כ הוא כמפורש שהעמדת השעון להקיץ בבקר הוא דבר שעושיין בחול דוקא בלילה בעת שהולך לישן הרי אם נשמע לחוץ או אף בבית בשאר החדרים כשיש שם עוד אינשי דהא אף קול הודעת השעות הזייגער לא נשמע יותר מזה והיה אסור אי לאו שידוע לכל אשר מעמידין רק פעם אחת במעל"ע.

סוגיות בהלכות שבת

שמואל סילבר

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף א

כירה שהיא עשויה כקדירה ושופתין על פיה קדירה למעלה, ויש בה מקום שפיתת שתי קדירות, אם הוסקה בגפת שהוא פסולת של זיתים או בעצים, אסור ליתן עליה תבשיל מבעוד יום להשהותו עליה, אא"כ נתבשל כל צרכו ... דליכא למיחש שמא יחתה, או שהיה חי שלא נתבשל כלל דכיון שהוא חי מסיח דעתו ממנה עד למחר, ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתוי ... חיישינן שמא יחתה ואסור להשהותו עליה אא"כ גרף דהיינו שהוציא ממנה כל הגחלים, או קטם דהיינו (שכסה הגחלים באפר למעט חומם; ואם נתן בה ד חתיכה חיה, מותר כאילו היתה כולה חיה דעל ידי כך מסיח דעתו ממנה.

5. בענין שימוש במכשיר לעשיית קפה ע"י שעון שבת

נשאלתי כמה פעמים, האם מותר לסדר בערב שבת מכשיר לעשיית קפה (coffee-maker) שיפעול בשבת ע"י שעון שבת. והיינו, האם מותר קודם השבת ליתן לתוך המכשיר גרעיני קפה ומים קרים, ובשבת בבוקר יפעול המכשיר מאילוי ע"י השעון שבת לבשל המים כדי לעשות כוס קפה חם.

והנה, מדברי החזו"א (או"ח סי' לח ס"ק ב) משמע שמותר ליתן מאכל מערב שבת ע"ג תנור גרוף וקטום במקום שהחשמל יפעול מעצמו בשבת לבשל המאכל, אבל אסור לעשות כן ע"ג תנור שאינו גרוף וקטום. וכ"כ בספר דינים והנהגות ממרן החזו"א (פ"ב ס"ק ה), וכן דעת הגר"ש אלישיב שליט"א (הובא בספר אוצרות השבת עמ' תד ובס' הלכות שבת בשבת ח"א עמ' רלד). וכיון שהמכשיר לעשיית קפה אינו גרוף וקטום, היה נראה שיש להחמיר בזה. אמנם, י"ל שכל הצורך לגריפה וקטימה הוא מחשש שמא יחתה בגחלים למהר הבישול, אבל במקום דלא שייך חיתוי כלל א"צ גריפה וקטימה. וכע"ז מצינו בביה"ל (סי' שיח סעי' ג ד"ה אפילו), שהביא שרע"א מצדד שעל תולדת האור מותר להשהות כיון דלא שייך בו שמא יחתה. וא"כ במכשיר כזה שאין לו אלא חום אחד וא"א לשנות את החום, י"ל שא"צ שיהיה גרוף וקטום.

וגם בשערי תשובה (סי' רנד ס"ק ב) מצינו כע"ז, שכתב בזה"ל, "כתב בפנים מאירות ח"א ס"ס פ"ד שיש שנותנים הסיר של טע"ה סמוך לחשיכה על כלי הברזל ונותנין תחתיו משקה חריף שקורין שפירטוס, ונותנים פתילה ודולק כל הלילה עד למחרתו, ביום השבת לוקחים ע"י עכו"ם הקדירה מעל האש, וזה איסור גמור הוא ככירה וכופח שאינו גרוף וקטומה ... ואין לומר דלא שייך חיתוי שאין כאן גחלים אלא משקה הדולק, דהא חזינן כשממרטין בתוך המשקה הלהב עולה יותר ויש לחוש לחיתוי, לכן חייבים חכמי הדור למחות בידן". וגם מזה מבואר שבמקום שאין שייך חיתוי מותר אפילו בלי גירוף וקטימה, וא"כ י"ל שה"ה במכשיר לעשיית קפה.

אבל דעת הגר"ש אלישיב (הובא בספר אוצרות השבת שם ובשבות יצחק ח"ב עמ' צו ובספר הל' שבת בשבת ח"א עמ' רד) דלא פלוג חכמים באור עצמו בין אפשר לחתות לא"א לחתות, ולעולם בעינן גריפה וקטימה. וכ"כ בספר ארחות רבינו (ח"א עמ' קב במהדורה ראשונה) בשם החזו"א. ולפי"ז אסור להשתמש במכשיר לעשיית קפה ע"י שעון שבת. אמנם יש שצידדו להקל בזה שאם א"א לשנות החום דינו כגרוף וקטום, ע"י בשו"ת הר צבי (או"ח סי' קלו) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סו"ס ל) ובשש"כ (פ"א הערה עא בשם הגר"ש"ז אויערבאך זצ"ל). ועפ"ז דעת מו"ר ר' משה היינעמאן שליט"א להתיר מעיקר הדין מכשיר לעשית קפה ע"י שעון שבת משום שכל שא"א לשנות החום נקרא גרוף וקטום, וכדעת הפנים מאירות.